

Sygn. akt II UK 755/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 marca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący, sprawozdawca)

SSA Marek Procek

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z wniosku R. C.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych III Oddziałowi w [...] o wysokość emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 8 marca 2017 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 24 czerwca 2015 r.,

uchyla zaskarżony wyrok w punktach II., III. i IV. i sprawę przekazuje Sądowi Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 24 czerwca 2015 r., III AUa .../15, Sąd Apelacyjny w [...], w sprawie przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych III Oddziałowi w [...] o wysokość emerytury, na skutek apelacji wnioskodawcy R. C., sprostował w

komparycji zaskarżonego wyroku określenie przedmiotu sporu w ten sposób, że zamiast „o emeryturę” wpisał „o wysokość emerytury” (pkt I), zmienił wyrok Sądu Okręgowego w [...] z dnia 25 kwietnia 2014 r. i poprzedzającą go decyzję organu rentowego z dnia 21 listopada 2013 r. i przyznał wnioskodawcy prawo do obliczenia emerytury na podstawie art. 55 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 887 ze zm. dalej również „ustawa emerytalna”), stwierdził odpowiedzialność organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji (pkt III) oraz zasądził od organu rentowego na rzecz wnioskodawcy kwotę 30 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania w sprawie (pkt IV).

W ustalonym stanie faktycznym wnioskodawca (ur. 20 maja 1940 r.), złożył w dniu 31 maja 1996 r. wniosek o wcześniejszą emeryturę na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 26 stycznia 1990 r. w sprawie wcześniejszych emerytur dla pracowników zwalnianych z pracy z przyczyn dotyczących zakładów pracy (Dz.U. Nr 4, poz. 27). Decyzją z dnia 25 lipca 1996 r. organ rentowy ustalił mu prawo do tego świadczenia, wyliczając jego wysokość w myśl art. 10 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 104, poz. 450 ze zm.) w oparciu o algorytm identyczny jak w art. 53 ustawy emerytalnej. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 328,97% i został ograniczony do 250%. Mimo otrzymania emerytury wnioskodawca pozostawał w ubezpieczeniu społecznym w latach 1996 - 2006. W dniu 4 kwietnia 2006 r. złożył wniosek o przyznanie emerytury z tytułu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego. Prawo do tego świadczenia ustalone zostało decyzją z dnia 4 maja 2006 r. Podstawę wymiaru stanowiła podstawa wymiaru wcześniej przyznanej emerytury, zaś wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 337,28% i został ograniczony do 250%. Wnioskodawca był nadal aktywny zawodowo. W dniu 16 października 2013 r. złożył wniosek o przeliczenie emerytury na zasadach określonych w art. 26 w związku z art. 55 ustawy emerytalnej (emeryturę kapitałową). Zaskarżoną decyzją z dnia 21 listopada 2013 r. organ rentowy odmówił odwołującemu się prawa do okresowej emerytury kapitałowej, wskazując, że wnioskodawca po raz pierwszy z wnioskiem o emeryturę wystąpił w dniu 31 maja 1996 r.

Wyrokiem z dnia 25 kwietnia 2014 r. Sąd Okręgowy w [...] oddalił odwołanie wnioskodawcy, wskazując w uzasadnieniu, że zgodnie z art. 55 ustawy emerytalnej, ubezpieczonemu spełniającemu warunki do uzyskania emerytury na podstawie art. 27, który kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu przewidzianego w tym przepisie wieku emerytalnego i wystąpił z wnioskiem o przyznanie emerytury po dniu 31 grudnia 2008 r., może być obliczona emerytura na podstawie art. 26, jeżeli jest wyższa od obliczonej zgodnie z art. 53. Przepis art. 55 ustawy nie stanowi jednak samodzielnej podstawy przyznania emerytury. Umożliwia jedynie ustalenie najbardziej korzystnej wysokości świadczenia przyznanego na podstawie art. 27, dopuszczając ustalenie wysokości świadczenia osobom spełniającym warunki do przejścia na emeryturę na starych zasadach według reguł obowiązujących dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., na zasadach art. 26, o ile osoby te kontynuowały ubezpieczenie emerytalne po osiągnięciu 60/65 lat życia i wystąpiły z wnioskiem o świadczenie po dniu 31 grudnia 2008 r., a emerytura, obliczona w myśl art. 26 okaże się wyższa niż obliczona zgodnie z art. 53. Sąd pierwszej instancji powołał się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2013 r., II UK 424/12 (niepublikowany), w którym wskazano, że „ubezpieczony urodzony przed dniem 1 stycznia 1949 r., który osiągnął powszechny wiek emerytalny, kontynuował ubezpieczenie i wystąpił o emeryturę dopiero po dniu 31 grudnia 2008 r., może złożyć wniosek o wyliczenie tego świadczenia niezależnie od tego, czy wcześniej złożył wniosek o emeryturę w niższym wieku emerytalnym lub o emeryturę wcześniejszą. Przepis art. 55 tej ustawy, umożliwiając ubezpieczonym urodzonym przed 1 stycznia 1949 r. wyliczenie emerytury w wieku powszechnym według jej art. 26, zrównuje w pewnym sensie sytuacje tych osób (urodzonych przed 1 stycznia 1949 r.) z sytuacją osób urodzonych po 31 grudnia 1948 r., które (jeśli nabyły prawo do emerytury w niższym wieku emerytalnym albo do tzw. emerytury wcześniejszej) mogą, osiągając powszechny wiek emerytalny złożyć wniosek o ustalenie prawa do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym wyliczanej według art. 24 ustawy emerytalnej. Jeżeli więc nie może być kwestionowana możliwość kilkakrotnego przechodzenia na emeryturę, a w treści art. 55 ustawy brak zastrzeżenia, że wniosek o przejście na emeryturę w powszechnym wieku przez osoby objęte art. 27

ma być pierwszym wnioskiem o przejście na emeryturę, przepis ten (art. 55 ustawy emerytalnej) należy rozumieć jako przyznający prawo do złożenia wniosku o wyliczenie emerytury w powszechnym wieku emerytalnym jeżeli ubezpieczenie było kontynuowane po osiągnięciu wieku 60/65 lat, a wniosek został złożony po dniu 31 grudnia 2008 r. niezależnie od faktu przejścia przez te osoby na emeryturę wcześniejszą lub w niższym wieku emerytalnym”. Sąd Okręgowy uznał, że przedstawiona wykładnia znajduje zastosowanie również na gruncie rozpatrywanej sprawy, gdyż odwołujący się wystąpił z wnioskiem o emeryturę z tytułu osiągnięcia wieku emerytalnego przed dniem 31 grudnia 2008 r, uzyskując prawo do emerytury w 2006 r. Wobec kontynuowania przez wnioskodawcę zatrudnienia, ustalonego świadczenia nie wypłacano. Wypłatę podjęto od marca 2009 r. na wniosek odwołującego się. Świadczenie to zostało ustalone w oparciu o art. 53 ustawy emerytalnej. Mając powyższe na uwadze, Sąd uznał, że wnioskodawca nie spełnił wszystkich przesłanek wynikających z art. 55 ustawy emerytalnej, a zatem jego świadczenie nie może ulec przeliczeniu, a co za tym idzie zaskarżona decyzja jest prawidłowa.

Rozpatrując apelację wnioskodawcy Sąd Apelacyjny zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji i poprzedzającą go decyzję organu rentowego i przyznał wnioskodawcy prawo do obliczenia emerytury na podstawie art. 55 ustawy emerytalnej (pkt II), stwierdzając także odpowiedzialność organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji (pkt III). W uzasadnieniu wyroku Sąd drugiej instancji wskazał, że w art. 55 ustawy chodzi nie o przyznanie, lecz o obliczenie według innych zasad emerytury już nabytej po spełnieniu warunków z art. 27. Jeżeli w dotychczasowej praktyce stosowania art. 55 ustawy emerytalnej nie może być kwestionowana możliwość kilkakrotnego przechodzenia na emeryturę, a w treści przepisu brak zastrzeżenia, że wniosek o przejście na emeryturę w powszechnym wieku przez osoby objęte art. 27 ma być pierwszym wnioskiem o przejście na emeryturę, przepis ten należy rozumieć jako przyznający prawo do złożenia wniosku o wyliczenie emerytury w powszechnym wieku emerytalnym, jeżeli ubezpieczenie było kontynuowane po osiągnięciu takiego wieku, a wniosek zostanie złożony po 31 grudnia 2008 r. *Ratio legis* przepisu dotyczy kontynuowania opłacania składek, nie zaś ustalenia prawa do świadczenia

emerytalnego po raz pierwszy, skoro nie budzi wątpliwości, że na emeryturę można przechodzić kilka razy.

W skardze kasacyjnej od tego wyroku, zaskarżając go w całości, pełnomocnik organu rentowego zarzucił naruszenie prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie art. 55 ustawy emerytalnej do ustalenia wysokości emerytury wnioskodawcy, który wystąpił z wnioskiem o przyznanie emerytury przed dniem 1 stycznia 2009 r. Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest w pełni uzasadniona.

Trzeba wstępnie przypomnieć, że zgodnie z art. 398¹³ § 1 i 2 k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod rozwagę nieważność postępowania, będąc związanym ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. W okolicznościach sprawy oznacza to, że nie jest kwestionowane ustalenie, że wnioskodawca już w dniu 31 maja 1996 r. złożył wniosek o przyznanie wcześniejszej emerytury na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 26 stycznia 1990 r. i świadczenie to zostało mu przyznane (decyzją z dnia 25 lipca 1996 r.). Mimo otrzymania emerytury wnioskodawca w dalszym ciągu pozostawał w ubezpieczeniu społecznym, zaś decyzją z dnia 4 maja 2006 r. otrzymał emeryturę po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego (na podstawie art. 27 ustawy emerytalnej), podlegając w dalszym ciągu ubezpieczeniom społecznym, kontynuując zatrudnienie. W dniu 16 października 2013 r. złożył wniosek o przeliczenie emerytury na zasadach określonych w art. 26 w związku z art. 55 ustawy emerytalnej (emeryturę kapitałową). W utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego trafnie przywołanym w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, w tym zwłaszcza w uchwale z dnia 4 lipca 2013 r., II UZP 4/13 (OSNP 2013 nr 21-12, poz. 257), przyjęto, że ubezpieczony urodzony przed dniem 31 grudnia 1948 r., który po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego kontynuował ubezpieczenie i wystąpił o emeryturę po dniu 31 grudnia 2008 r., ma prawo do jej wyliczenia na podstawie art. 26 w związku z

art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, niezależnie od tego czy wcześniej złożył wniosek o emeryturę w niższym wieku emerytalnym lub o emeryturę wcześniejszą. W utrwalonych poglądach judykatury, przyjmuje się nadto, że emerytura w niższym i w powszechnym wieku emerytalnym to odrębne rodzaje emerytur. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2006 r., I UK 82/06 (niepublikowany) wyrażono trafny pogląd, że nie ma przeszkód prawnych, aby ubezpieczony pobierający emeryturę przyznaną mu w niższym wieku emerytalnym dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze - art. 32 ustawy emerytalnej, domagał się przyznania emerytury przysługującej w tzw. powszechnym wieku emerytalnym na podstawie art. 27 tej ustawy, ponieważ ze względu na odmienne przesłanki nabycia prawa do obu tych świadczeń organ ubezpieczeń społecznych powinien wydać decyzję w oparciu o różne podstawy prawne przysługujących ubezpieczonemu świadczeń emerytalnych, a następnie wypłacać świadczenie wyższe lub wybrane przez ubezpieczonego - art. 95 ust. 1 ustawy, por. także wyrok z dnia 20 stycznia 2005 r., I UK 120/04, OSNP 2005 nr 16, poz. 257 i orzecznictwo w nim powołane). Jeżeli więc nie może być kwestionowana możliwość kilkakrotnego przechodzenia na emeryturę, przepis art. 55 ustawy emerytalnej należy rozumieć jako przyznający prawo do złożenia wniosku o wyliczenie emerytury w powszechnym wieku emerytalnym jeżeli ubezpieczenie było kontynuowane po osiągnięciu wieku 65 lat dla mężczyzn, a wniosek został złożony po dniu 31 grudnia 2008 r. niezależnie od faktu uzyskania przez te osoby emerytury wcześniejszej (art. 32 ustawy) lub w niższym wieku emerytalnym (art. 29 ustawy) – por. także m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2013 r., II UK 424/12, LEX nr 1341674, 4 września 2013 r., II UK 23/13, OSNP 2014 nr 6, poz. 85, 7 listopada 2013 r., II UK 143/13, OSNP 2014 nr 10, poz. 148 i z 18 września 2014 r., I UK 27/14, LEX nr 1537287.

Zaprezentowane stanowisko, w pełni podzielane przez obecny skład Sądu Najwyższego, nie znajduje jednak zastosowania do sytuacji prawnej wnioskodawcy, gdy się zważy, że wystąpił on z wnioskiem o emeryturę na podstawie art. 27 ustawy (tzw. emeryturę w powszechnym wieku) już w 2006 r. i prawo do tego świadczenia zostało mu przyznane, aczkolwiek nie podjęto jego wypłaty wobec pozostawania w zatrudnieniu. Oznacza to, że nie został spełniony

warunek zawarty w art. 55 ustawy, kreujący wyjątek od zasady ustalania ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r. emerytury w wysokości wynikającej z dotychczasowych („starych”) zasad (art. 27 w związku z art. 53 tej ustawy). Ubezpieczonym, urodzonym przed wymienioną datą (1 stycznia 1949 r.), przysługuje prawo do obliczenia emerytury według nowych zasad, jeżeli wysokość emerytury obliczonej na podstawie art. 26 w związku z art. 55 okaże się wyższa od ustalonej według dotychczasowych zasad, pod warunkiem kontynuowania ubezpieczenia emerytalnego po osiągnięciu 60/65 lat życia (po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego) i wystąpienia z wnioskiem o przyznanie emerytury na podstawie art. 27 ustawy emerytalnej (po raz pierwszy) po dniu 31 grudnia 2008 r. Tak więc z możliwości obliczenia wysokości emerytury na podstawie art. 55 ustawy emerytalnej, nie mogą korzystać ubezpieczeni urodzeni przed dniem 1 stycznia 1949 r., także kontynuujący ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu przewidzianego w art. 27 tej ustawy wieku emerytalnego, którym przyznane zostały emerytury po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego (art. 27 ustawy) przed końcem 2008 r. w wysokościach obliczonych według dotychczasowych zasad, także wówczas gdy nie pobierali takiego świadczenia, wobec kontynuowania zatrudnienia.

Trzeba wspomnieć, że analogiczny problem był już przedmiotem oceny Sądu Najwyższego (por. wyroki z dnia 8 lipca 2015 r., II UK 217/14 - Monitor Prawa Pracy 2015 nr 10, s. 549 oraz z dnia 31 stycznia 2017 r., II UK 652/15 jeszcze niepublikowany).

Tym się kierując, biorąc również pod uwagę wnioski skargi kasacyjnej, orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c.).